

[Kirsten Jacobsen]

Den lov, der er vedtaget i Folketinget, skal overholdes, og de pensionister, som er omtalt i bistandsloven, har et retskrav på at få hjælp til de ting, de ikke selv kan klare? Vil ministeren give et sådant tilsagn?

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden (nr. D 25) af Jørn Pedersen (S), Pernille Frahm (SF), Kirsten Jacobsen (FP), Mimi Jakobsen (CD) og Inger Stilling Pedersen (KRF) (se foran)

vedtoges enstemmigt med 112 stemmer.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

15) Første behandling af lovforslag nr. L 164:

Forslag til lov om kontrol med våbentransporter.

af Ole Espersen (S) og Pernille Frahm (SF)

m.fl.
(FremSAT 11/4 91).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Formanden:

Jeg beder om en stilfærdig afgang fra salen, så vi kan begynde forhandlingen.

Justitsministeren (Engell):

Det er nu tredje gang, Folketinget skal behandle et forslag til lov om våbentransporter. Forslaget har samme indhold som de tidligere forslag, og det seneste, nemlig lovforslag nr. L 203, blev forkastet ved tredjebehandlingen den 2. juni 1989.

Set i lyset af de seneste måneders begivenheder i Golfen tror jeg, alle partier i Folketinget principielt som udgangspunkt kun kan have stor sympati for de intentioner, som ligger i lovforslaget.

Som regeringen også anførte, da vi behandlede de tidligere forslag, er vi naturligvis enig i, at man må tage afstand fra og forsøge at forhindre en ukontrolleret trafik med våben. Vi har jo

igennem de seneste år og ikke mindst igennem de seneste måneder set mange uheldige eksempler på, hvilke konsekvenser det har.

Men den rigtige måde at angribe problemet på er efter vores opfattelse først og fremmest ved et internationalt samarbejde og ikke ved et ensidigt dansk initiativ. Det forslag, der er fremsat, vil ingen reel indflydelse have på den internationale cirkulation af og trafik med våben, men derimod – og det er jo fantastisk afgørende – have en særdeles ødelæggende, afsmitende, negativ virkning på den danske handelsflådes civile leverancer.

Et ensidigt dansk initiativ til at lovregulere på dette område vil være uden betydning for de krigsførende lande, oprørsbevægelser og andre, idet der til jo stadighed – og det må vi erkende – på verdensmarkedet vil være rigelig kapacitet til at foretage våbentransporter. Den danske skibstonnage udgør fortsat kun cirka 1 pct. af verdens skibstonnage, og lovforslaget får ingen reel virkning, bortset fra den symbolske, som efter regeringens opfattelse ikke er tilstrækkelig, når man tager hensyn til de skadevirkninger, som forslaget har for den legitime, civile handelstrafik.

En vedtagelse af forslaget må antages at medføre, at den danske handelsflåde mister ordrer, som – vil jeg understrege – intet som helst har med våbentransporter at gøre. Det skyldes, at bl.a. store, internationale koncerner, som står for leverancerne af flere produkttyper, ikke kan forventes at ville benytte danske skibe til deres transport, hvis det bliver sådan, som forslaget lægger op til, at danske rederier kun må transportere visse varegrupper. En sådan situation vil typisk opstå inden for den internationale linjetrafik, og vi må derfor frygte, at forslaget vil få meget omfattende både valutamæssige og beskæftigelsesmæssige konsekvenser.

Forslaget vil også virke konkurrenceforvridende, idet den danske skibsfart ensidigt – når vi ser bort fra Tyskland – vil være underlagt restriktioner af den pågældende karakter. Og hvis vi endelig skal drage sammenligning med Tyskland, så er situationen den, at i forhold til Tyskland vil det hverken være rimeligt eller sagligt, idet den tidligere vesttyske handelsflåde alene henter 35 pct. af sin handelsflådes indtægter ved transport mellem tredjelande, mens Danmark henter hele 95 pct.

[Justitsministeren]

Det skal også føjes til, at et forbud mod våbentransporter i realiteten ikke vil kunne håndhæves fra dansk side, da det ikke er muligt at foretage de fornødne kontrolforanstaltninger, da de genstande, vi taler om, jo befinder sig uden for dansk territorium. Hertil kommer problemerne for de udenlandske kunder og rederne, der i udlandet kan have store vanskeligheder med at vurdere, hvorvidt en vare er omfattet af loven, i hvilket tilfælde sagen skal forelægges Justitsministeriet og Forsvarsministeriet til afgørelse af, om transporten er tilladelseskrævede. Det siger sig selv, at med en sådan procedure vil der være tale om forsinkelser, som vil medføre tab af ordrer, og det gælder som anført civile ordrer.

Det er min opfattelse, at der hos den menige dansker og formentlig også i hele det danske erhvervsliv og ikke mindst i rederierhvervet ikke vil være forståelse for indførelsen af endnu et bureaukratisk system, som ingen reel betydning har, og hvor kontrol er umulig, men hvor det eneste synlige resultat vil være, at vores handelsflåde vil lide tab med deraf følgende tab af valutaindtægter. Det er kort sagt et forslag, hvor den eneste sikkerhed som følge af forslaget, hvis det skulle gennemføres, ville være tab af valutaindtægter og tab af arbejdspladser, mens de fordele, som forslaget sigter på, blæser i vinden.

Som sagt er det regeringens opfattelse, at et ensidigt dansk initiativ ikke har nogen som helst effekt på international våbentransport, men vi er indstillet på – og det vil jeg godt sætte en tyk streg under – aktivt at arbejde for en regulering af disse spørgsmål på internationalt plan. Det er rent faktisk også, hvad der sker. Jeg kan i den forbindelse oplyse, at jeg efter den seneste behandling i Folketinget i 1989 af det tidligere fremsatte, identiske forslag i forbindelse med FN's 8. Kriminalpolitiske Kongres redegjorde for vigtigheden af et internationalt samarbejde på våbeneksportområdet. Jeg opfordrede her ved en konference, hvor samtlige FN's medlemslande var repræsenteret på højt niveau, FN til at tage dette spørgsmål op.

Jeg kan også oplyse, at Danmark allerede i dag deltager i forskelligt ikketraktatfæstet internationalt samarbejde med en række vestlige lande om kontrol med eksport af missilteknologi samt kontrol med eksport af kemiske og biologiske våben. Hertil kommer, at der også i det

europæiske politiske samarbejde i lyset af Golfkrigen er indledt drøftelser med henblik på på længere sigt at søge en koordination af bl.a. EF-landenes våbeneksportpolitik.

Europa-Parlamentet har, som det vil være bekendt, vist interesse for en koordineret indsats på dette område. Europa-Parlamentet har så sent som den 18. april i år afgivet en fælles beslutning om våbenhandel, indeholdende 11 punkter, hvori man bl.a. henstiller, at der i EF fastlægges generelle principper for våbeneksport, der skal gælde i hele verden.

Derfor vil jeg sammenfattende sige, at det er min klare opfattelse, at der på internationalt plan i dag er en stor forståelse – og man kan også sige en voksende forståelse – for, at vi må foretage en samlet, koordineret indsats med henblik på at imødegå våbeneksport direkte eller indirekte til lande, hvortil sådan eksport er uønsket. Det er disse internationale bestræbelser, Danmark må slutte op om med henblik på, at man kan nå de mål, der tilsigtes med forslaget.

Efter at vi nu tre gange har haft lejlighed til at drøfte det samme forslag, må jeg derfor sige, at det fortsat er regeringens opfattelse, at vi må tage afstand fra selve lovforslaget. Vi kan erklære os enig i intentionerne, men de midler, man vil anvende, kan vi ikke tilslutte os. Vi mener tværtimod, de vil have en betydelig skadelig effekt.

Helge Adam Møller (KF):

I den skriftlige fremsættelsestale fra Socialdemokratiet til dette forslag skriver man bl.a., at besættelsen af Kuwait og Golfkrigen uhyggeligt klart viser de ulykkelige konsekvenser, en manglende international kontrol med våbentransport har. Jeg er helt enig i dette, og jeg tror sådan set, at et stort flertal i Folketinget fra SF over Socialdemokratiet til Kristeligt Folkeparti og De Konservative er enige i, at sådan er det.

Men når vi nu er enige, hvorfor så fremsætte et forslag, som ingen som helst virkning har på det problem, man beskriver? Det har dette forslag ikke. Jeg synes, der er langt mere perspektiv i det, justitsministeren omtalte i den sidste halvdel af sin tale, og det, han sluttede med at sige, nemlig at Danmark bør satse på internationale regler, som virkelig kan løse problemet, uden at vi ensidigt skader danske interesser.

[Helge Adam Møller]

Det håber jeg et bredt flertal i Folketinget vil kunne slutte op om.

Det kan måske ind imellem være klogt at huske et par måneder tilbage. For 4 måneder siden havde vi et valg her i Danmark, og jeg husker, at der på selve valgaftenen kort før jul var tendenser og tegn til, at der var risiko for, at vi kunne få en socialdemokratisk ledet regering. Det syntes jeg selvfølgelig ikke var behageligt; men på den anden side siger man jo, at intet er så galt, uden at det er godt for noget, og det, det havde været godt for, hvis jeg skal nævne en enkelt ting, er, at så havde vi vel fået en regering med hr. Svend Auken som statsminister, fru Dorte Bennedsen som justitsminister og hr. Lykkesøft som finansminister. Og havde vi fået sådan en regering, ja, så er jeg 100 pct. sikker på, at vi aldrig nogen sinde havde set dette forslag, i hvert fald ikke fremsat af Socialdemokraterne.

Det er nemlig et utrolig dårligt forslag. Intentionerne er gode, men forslaget lever på ingen måde op til intentionerne, og jeg vil derfor godt stille et par spørgsmål til Socialdemokratiet. Under valgkampen for 4 måneder siden havde man et partiprogram, der hed »Danmark for hele folket«, og man havde et valgprogram, der hed »Gang i 90'erne«. Hvis nu dette lovforslag skulle vedtages, skulle »Danmark for hele folket« så ikke gælde de tusinder af mennesker, man derved kaster ud i arbejdsløshed? Hvis forslaget bliver vedtaget, gælder dette med »Gang i 90'erne« så ikke for sømænd, for maskinmestre, for telegrafister, for styrmænd og for kaptajner? Er »Gang i 90'erne« ikke også for befragterne, for mæglerne, for værftsarbejderne og for alle de ansatte i Dansk Metal, Søfart? Et stort antal af disse mennesker ville miste deres job, hvis forslaget gennemførtes, og hvad med deres familier?

Noget andet, som man talte meget om under valgkampen, var udlandsgælden, i hvert fald i Næstved, hvor jeg havde møder med såvel hr. Anker Jørgensen som den lokale kandidat, hr. Peder Sass. Udlandsgælden var alt for stor, sagde man, men hvis man vedtager dette lovforslag, ja, så vil udlandsgælden jo blive endnu større, og det vil blive sværere at betale af på den. Loven vil medføre et antal milliarder kroner mindre i valutaindtjening ikke alene i år, men også næste år. Dansk skibsfart indtjener faktisk i øjeblikket mere end 25 mia. kr. om

året, og denne indtjening vil altså blive væsentligt nedsat.

Dette var baggrunden for mine bemærkninger i indledningen om, at jeg er sikker på, at havde vi fået den regering med hr. Svend Auken som statsminister, så havde vi ikke fået dette lovforslag, for så havde det jo været en socialdemokratisk regering, der havde ansvaret for beskæftigelsen og valutaindtjeningen.

Når man læser lovforslaget, og det skal så være det sidste, kan man måske undre sig over, at der ikke hverken i forslaget eller i bemærkningerne står noget om, hvilken betydning lovforslaget vil have for de krigsførende lande, for det er jo formålet, at der skal tilgå færre våben. Imidlertid er det vel meget naturligt, at man slet ikke har omtalt det, for sagen er jo, at det overhovedet ingen betydning vil have. Der vil ikke tilgå en eneste granat, ét gevær eller én kanon mindre, hvis dette lovforslag gennemføres, simpelt hen fordi det alene vil være Danmark med 1 pct. af verdensskibsfarten, der gennemfører det, og alle de øvrige lande, som har en kolossal overkapacitet, vil fortsætte med at fragte også de fragter, som lovforslaget omtaler.

Derfor er konklusionen for mig klar: Skal vi hindre, at der tilføres våben til lande, der er i krig, eller hvor der er uro, må vi gøre det på international basis, ellers får det ingen effekt, men vil kun skade danske interesser.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Nu er det tredje eller fjerde gang, hr. Helge Adam Møller er ordfører for Det Konservative Folkeparti i denne sag om kontrol med våbentransporter, og jeg skal gerne hermed erklære, at hr. Helge Adam Møller har større indsigt i de forhandlinger, der tidligere har været om det i Folketinget. Men jeg har kigget på de skriftlige arbejder fra de tidligere behandlinger i Folketinget, og jeg kan se, at der er sket den udvikling, at hr. Helge Adam Møller tidligere fremhævede sandsynligheden – eller hvis man vil sige det sådan, risikoen – for, at hr. Svend Auken skulle blive finansminister, og nu har hr. Helge Adam Møller indset, at Danmarks kommende statsminister hedder hr. Svend Auken.

Når man lytter til den konservative ordfører, får man et klart indtryk af, at hr. Helge Adam Møller stærkt overdramatiserer det antal mennesker, der er beskæftiget med våbentranspor-

[Frank Jensen]

ter, altså vel at mærke våbentransporter til lande, som vi ud fra et sikkerhedspolitisk hensyn ikke ønsker at eksportere eller fragte våben til. Det skal siges, at vi jo har et forbud mod at eksportere våben fra Danmark til disse lande, men transporten foregår mellem tredjelande. Hr. Helge Adam Møller fik det skruet op til, at det var i titusindvis af folk inden for det maritime erhverv, der ville blive arbejdsløse på grund af dette forslag. Jeg tror ikke, at så mange af vore redere foretager disse transporter af våben til tredjelande, hvortil vi ikke i Danmark ønsker at transportere. Jeg vil gerne spørge hr. Helge Adam Møller: Tror Det konservative Folkeparti, at så mange af vore redere har så meget blod på hænderne, at de transporterer våben og sørger for våbenleverancer til krigsførende lande eller til områder, hvortil vi ikke ønsker det på grund af andre forhold?

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Jeg kan sådan set godt forstå hr. Frank Jensens bemærkning, og da vi for 5 år siden behandlede dette forslag for første gang, så mente jeg umiddelbart også, at det var sådan, men jeg er blevet klogere og har lært noget om dansk skibsfart, jeg ikke vidste dengang. Se, det er utrolig få danske skibe, der decideret sejler med våben mellem tredjelande, utrolig få. Hvis man derfor tænkte sig, at dette lovforslag kun ramte dem, så ville det ikke have nogen væsentlige konsekvenser. Men der er noget, der hedder dansk linjetrafik, som A. P. Møller og andre har startet, hvor meget store skibe, som sejler med containerladninger, sejler mellem forskellige verdensdele, forskellige havne – Nairobi, Australien og andre steder. Der får man så typisk fra en reder tusinde eller totusinde containere, der skal sejles til et andet sted.

I denne ladning, hvor der kan være alt fra landbrugsredskaber til kemikalier osv., kan der så være 3, 4 eller 7 containere, som faktisk indeholder noget, som måske kommer ind under bilaget til dette lovforslag. Der er reglen så, at enten tager man alle tusinde containere og fragter dem til det sted, der er destinationen, eller også tager man ikke nogen. Man kan altså ikke sige: De dér 3, 5, eller 7 vil jeg kontrollere, dem vil jeg have ud.

Det er derfor, forslaget har en kolossalt stor betydning for dansk linjetrafik og vil have disse

skadevirkninger, og det er jo også derfor, at stort set alle organisationer i landet, også Dansk Metal, Søfart siger: Det her duer ikke, det koster arbejdspladser.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg forstod hr. Helge Adam Møller sådan, at vi var enige – og det skal vi da holde fast i – om hensigten med lovforslaget. Uanset hvor stor en del det udgør af en transport til tredjeland, hvortil vi ikke ønsker at transportere, så er det vel også hr. Helge Adam Møllers opfattelse, at vi skal undgå det. Vi har jo taget hensyn til, at en reder kan komme til at transportere våben uagtsomt, hvis det ikke er fremgået af transportdokumenterne; det er der taget højde for i lovforslaget, men hvis det fremgår af transportdokumenterne, at der er tale om våbenleverancer mellem tredjelande, så er vi vel enige om, hr. Helge Adam Møller, at så skal rederne ikke sejle det.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Nej, det er vi ikke enige om. Vi er enige om intentionerne, nemlig at forhindre eller mindske antallet af våben, der bliver sejlet til krigsførende lande eller uroområder. Men hvis Danmark alene indfører denne ordre, så vil det medføre for en meget stor del af dansk linjetrafik, at man altså ikke, hvis 1 eller 2 containere kunne komme i strid med dette lovforslag, kan tage dem. Og når sagen er, at der er en kolossal overkapacitet på verdensmarkedet af skibstonnage, så vil det altså være svenskere eller nordmænd eller englændere eller amerikanere eller hollændere, der sejler med det.

Det er derfor, det får de uhyggelige konsekvenser. Det er derfor, vi siger, at vi skal forhindre dette, men vi skal gøre det i samarbejde med øvrige lande. Så får det effekt. For intentionerne er vi med på, men vi skal gøre noget, der virker, og ikke noget, der ikke virker.

Formanden:

Sidste korte bemærkning i denne runde.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

[Frank Jensen]

Ja, det beklager jeg, for nu er der jo en ren substansuenighed mellem Det Konservative Folkeparti og så forslagsstillerne, Socialdemokratiet og SF, her. Jeg kan også konstatere, at der rent faktisk også er en uoverensstemmelse mellem det, hr. Helge Adam Møller nu har sagt fra Folketingets talerstol, og det, som udenrigsministeren, hr. Uffe Ellemann-Jensen, har sagt efter at have besøgt mellemøstlige lande tilbage i 1987, idet han kom hjem og sagde følgende ifølge besvarelsen af hr. Ole Espersens spørgsmål nr. S 553:

»Om regeringens holdning hertil«, altså til våbentransporterne mellem tredjelande og til krigszoneområder, »sagde jeg, at vi både beklager og fordømmer trafikken med våben, der medvirker til at forlænge den blodige og bestialske krig, men at det ikke var muligt at foretage et effektivt eller adækvat indgreb.«

Hermed har vi konstateret, at der er en substansuenighed mellem det, udenrigsministeren mener om våbentransporter, og så det, hr. Helge Adam Møller her fra Folketingets talerstol har sagt, for her har hr. Helge Adam Møller jo åbnet op for, at hvis det er en del af en fragt, så skal rederen bare transportere til tredjeland uden hensyntagen i øvrigt til de sikkerhedspolitiske synspunkter, vi har i det danske Folketing. Det er beklageligt, men jeg kan konstatere, at der er den uenighed. Jeg håber ikke, det medfører, at det andet regeringsparti, Venstre, også vil gå imod det, udenrigsministeren tidligere har sagt om denne sag.

Formanden:

Jeg skal for god ordens skyld sige, at ministre omtales kun med deres titel, ikke med navn.

Filt Jensen (V):

Da mit partis ordfører, hr. Svend Aage Jensen, er forhindret i at være til stede, skal jeg på hans vegne give udtryk for Venstres holdning til det foreliggende lovforslag.

Det er som fremhævet af justitsministeren nu tredje gang, at Folketinget inden for få år skal behandle et lovforslag med det samme indhold. Ved begge tidligere lejligheder vendte mit parti sig imod forslaget, og lad mig straks sige, at det gør vi også i dag.

I Venstre ønsker vi naturligvis – og der er næppe nogen her i Tinget, der har en anden holdning – at der gøres mest muligt for at for-

hindre en ukontrolleret transport af våben, som kan give anledning til krig og anden form for ufred, men med det foreliggende lovforslag vil man ramme dansk skibsfart i meget betydeligt omfang og med vidtrækkende økonomiske skadevirkninger til følge, som det allerede er fremhævet af justitsministeren og hr. Helge Adam Møller.

Vi har her i Tinget vedtaget en lov, som imødegik udflagning af danske skibe. Resultatet af den lov blev et stop for udflagning, og mange af de udflagede skibe vendte tilbage for at sejle under Dannebrog. Hvis dette lovforslag nr. L 164 vedtages, så vil der være lagt grund til en ny udflagningsbølge med tab af arbejdspladser og valutaindtjening, eller alternativt at rederierne ubevidst udsættes for overtrædelse af dansk lov. En stor del af skibstransporten er jo containerfragt, hvor rederiet ingen mulighed har for at sikre sig mod, at containerindholdet kan være omfattet af listen over våben og krigsmateriel. Det vil jo svare til, at vi pålægger postvæsenet ikke at besørge breve med specielle politiske holdninger.

For det andet vil forslaget, hvis det vedtages, betyde et ganske betydeligt administrativt merarbejde til kontrol m.v. i en række ministerier, en kontrol, der i vidt omfang i øvrigt næppe vil kunne gennemføres effektivt, fordi transporterne ofte vil ske mellem lande uden for danske myndigheders kompetencesfære.

For det tredje vil forslaget globalt set ikke betyde noget som helst effektivt stop for ukontrolleret våbentransport.

Nej, i Venstre ønsker vi, at kontrol med våbentransporter først og fremmest tages op på internationalt plan, og derfor noterer vi med tilfredshed, at der som fremhævet af justitsministeren i bl.a. EF- og FN-regi er taget skridt til kontrol på området. Lad os støtte sådanne initiativer, men lad os ikke ødelægge dansk skibsfart og den beskæftigelse, den indebærer.

Pernille Frahm (SF):

Da vores ordfører på området, hr. Gert Petersen, ikke kan være til stede, skal jeg på hans vegne fremføre følgende:

Dette forslag rører åbenbart ved meget stærke interesser, siden det er så svært at få det gennemført, selv om det oprindeligt er ønsket af et flertal i denne sal. I samlingen 1986-87 fik regeringen pålæg om at fremsætte forslaget; det

[Pernille Frahm]

gjorde den i efteråret 1987, ganske vist i ret utilfredsstillende form, men udvalgsarbejdet trak ud, og så kom valget, og forslaget faldt bort.

Derefter stillede S og SF forslaget i samlingen 1988-89, og det kom til afstemning og blev forkastet, for i mellemtiden var Det Radikale Venstre, som i 1987 med rette havde efterlyst en skærpelse af forslaget i regeringens udformning, blevet regeringsparti, og stemmerne fra S, SF og Kristeligt Folkeparti, der var enige med os, slog ikke til.

Nu har De Radikale frigjort sig fra den regering, de altså ikke kunne øve indflydelse på, og så håber og tror jeg, at det vil lykkes at samle et flertal her uden om regeringen – for den vil jo ikke – om at øve bestemmende indflydelse på dansk politik.

Til den ende vil vi naturligvis skærpe forslagets tekst på samme måde som sidst. Målet er at sikre, at et danskejet skib, ligegyldigt under hvilket flag det sejler, ikke må transportere våben, bortset fra ganske bestemte situationer, som loven fastsætter.

Det er tidligere blevet nævnt, at der er sådan en lovgivning i Forbundsrepublikken Tyskland. Den sammenligning fandt en tidligere justitsminister ikke rimelig, fordi, sagde han, den vesttyske handelsflåde kun henter 35 pct. af sine indtægter ved transport mellem tredjelande, mens Danmark henter 95 pct. Indvendingen er naturligvis irrelevant. Hvis Forbundsrepublikken tillod våbentransporter, kunne den vel nok hente mere hjem ved transport mellem tredjelande, men det giver man altså afkald på. Men indvendingen er også afslørende: Det er mammon, det handler om, det her. Hvis det kan betale sig at transportere våben, skal man have lov til det. Det synes vi ikke.

I visse tilfælde kan det desværre ikke undgås, og det er der taget hensyn til i lovforslaget, men transport af død og ødelæggelse som indtjeningsobjekt på det så højt besungne frie marked, det siger vi nej til. Det håber og tror jeg også at et flertal vil gøre her langt om længe.

Tom Behnke (FP):

Dette forslag er et udmærket eksempel på den naivitet, der udspringer af nogle partiers politik. Selv om Danmark vedtager denne lov – hvilket jeg ikke håber – så vil det ikke forhindre lande i krise- eller krigssituationer i at skaffe våben. Der vil altid være mulighed for at skaffe

våben, hvis blot man har penge nok, uanset hvor meget der så end lovgives på området.

Prøv bare at se på Danmark, hvor man på gadeplan så let som at klø sig i nakken kan købe en pistol, hvis man henvender sig de rigtige steder og har pengene parat, og det endda selv om vi i Danmark nok har en af verdens skrappeste våbenlove.

De danske skibsværfter ville i dag kunne have levet og fungeret uden statstilskud, hvis de måtte producere og eksportere orlogsfartøjer; men det må de ikke. Har dette forbud måske forhindret andre lande i at købe orlogsfartøjer? Nej, de går bare andre steder hen og køber deres krigsmateriel. Hvem bliver så taberne i dette spil? Det gør lille Danmark såmænd. Havde danske politikere ikke været så naive, så ville vi i Danmark have haft en langt bedre situation med lavere arbejdsløshed og dermed lavere skatter osv.

Derfor gælder det om at stemme imod dette kortsynede og meget naive forslag.

Niels Helveg Petersen (RV):

Begivenhederne for nylig i Mellemøsten er det seneste uhyggelige eksempel på, at salg af våben til lande, som ikke kan »håndtere« indkøbene, fører til utrolige ulykker for verdenssamfundet. Det er ikke det eneste eksempel; der findes en række andre eksempler på det samme. Industrilandenes salg af våben til lande med tyranniske herskere, som bruger våbnene på forkerte måder, er der jo utrolig mange eksempler på.

Den internationale debat i disse måneder drejer sig i meget høj grad om, hvorledes man kan tilvejebringe nogle spilleregler, således at det i fremtiden bliver umuligt at forsyne verdens diktatorer med våben. I Amerika går diskussionen jo meget under den overskrift, at det altså ikke kan nytte noget, at vi bliver ved med at forsyne diktatorer med våben, som vi bagefter skal ud og afvæbne; og det synspunkt er jo fuldstændig rigtigt.

Derfor må internationale anstrengelser i de kommende år sætte ind over for at tilvejebringe spilleregler for handel med våben og eksport af våben mellem landene. Det er det store spørgsmål: Hvordan får man tilvejebragt nogle spille-regler på dette område?

Forbud tror jeg ikke man kan nå til; jeg tror ikke, det er realistisk. Men jeg tror, det er reali-

[Niels Helveg Petersen]

stisk at regne med, at man kunne nå frem til nogle spilleregler, som gik ud på, at der var typer af våben, som ikke blev handlet imellem landene. Hvis jeg må give et eksempel, så burde det selvfølgelig være udelukket at eksportere våben af typen Scudmissiler, som ikke kan bruges inden for et lands egne grænser, men i kraft af hele deres konstruktion og rækkevidde alene kan bruges til angreb imod nabostater; eksport af den type våben burde selvfølgelig være aldeles udelukket. Det ville i øvrigt også være i stormagternes egen interesse, og i hvert fald i verdenssamfundets interesse, at det ikke kunne lade sig gøre. Her skal der sættes ind.

Jeg glæder mig i den forbindelse over, at den meget restriktive våbenlovgivning, vi har her i landet, og som jo har betydet, at vi ikke har nogen væsentlig våbenindustri, har været håndhævet ordentligt igennem årene; det er lykkedes at holde dansk produktion af våben og krigsmateriel på et lavt niveau. Det er en stor fordel, at vi som nation ikke er blandet ind i produktion af våben i noget væsentligt omfang.

Men så til forslaget, der ligger her foran os. Det har desværre intet med dette principielle problem at gøre. Vedtages dette forslag, vil det ikke forhindre nogen våben i at komme i nogen diktatorers hænder overhovedet. Det kan være, det kommer til at foregå på nogle andre skibe, men det forhindrer ingen transport af våben her i verden.

Desværre kom hr. Helge Adam Møller til at udtrykke sig, synes jeg, uheldigt, da han sagde, at dansk skibsfart hentede en meget stor del af sine indtægter på handel og sejlads med våben. Det passer simpelt hen ikke. Ifølge de oplysninger, jeg har, er det netop en meget lille del af sejladserne, der foregår med våben; det, som danske redere frygter, er at foretage et kæmpe kontrolarbejde i forhold til alle de fredelige transporter. Det er en helt anden sag.

Dette fører mig så til et virkeligt spørgsmål til hr. Frank Jensen: I topmødeerklæringen fra Rom i 1990 vedtog statscheferne inden for EF, at nu skulle man gøre noget ved kontrol og handel, altså handel med våben og produktion af våben. Det er jeg meget enig i. Hvorfor i alverden har Socialdemokratiet ikke insisteret på, at det i det traktatudkast, som Socialdemokratiet og regeringen i fællesskab udfærdigede, blev gjort til målsætning for samarbejdet om forsvars- og sikkerhedspolitik og udenrigspolitik

inden for EF at etablere internationale spilleregler om handelen med våben? Hvor er det henne? Det eksisterer ikke; det har været en af mine indvendinger imod det traktatudkast.

Hvor var Socialdemokratiet henne, dengang man kunne foretage sig noget, der kunne have en virkning? Da så vi ingen indsats, og det beklager jeg. Det synes jeg Socialdemokratiet skulle tænke igennem på ny, og lad os fra dansk side presse på dér, hvor det er relevant – og det er bl.a. inden for EF – for at få nogle spilleregler for handel og produktion af disse farlige stoffer.

Det er efter min mening dér, vi kan gøre en indsats, og det er det, man burde have gjort; det er ikke for sent. Dette forslag er et slag i luften, og selv om jeg har sympati med formålet, har jeg altså ikke meget at have sympatien i.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

To små bemærkninger, men jeg skal holde dem inden for tiden. For det første var jeg meget enig i det, hr. Niels Helveg Petersen sagde, men der var en enkelt ting, som jeg ikke var enig i – enten har jeg udtrykt mig forkert, eller også har hr. Niels Helveg Petersen hørt noget andet end det, jeg sagde.

Jeg mener bestemte ikke, at det er nogen stor del af dansk skibsfarts indtægter. Jeg sagde den 12. november 1987 – og det var det, jeg havde med oppe på talerstolen, da jeg havde min anden korte bemærkning – at det er en forsvindende lille minoritet af danske skibe, der sejler med våben, og det rettede jeg, for ikke at sige nøjagtigt det samme, ifølge mit håndskrevne notat til: »det er en utrolig lille del af danske skibe«.

Og så nævnte jeg, hvor problemet kan komme ind i forbindelse med linjetrafik. Derfor er det jo også, hvis det drejer sig om to containere ud af 2.000, en utrolig lille del. Det er netop det; det er utrolig lidt, men det kan få nogle konsekvenser for den store del af dansk skibsfart, som overhovedet ikke sejler i linjetrafik på grund af kontrollen og de andre ting.

Så jeg tror, jeg må have udtrykt mig kluntet, men nu har jeg i hvert fald slået fast, at det er en utrolig lille del.

Kofod-Svendsen (KRF):

Jeg tror, vi alle føler dyb foragt over for de

[Kofod-Svendsen]

dødens købmænd, som bevidst har satset på at tjene penge på forsyning af Saddam Hussein med de ødelæggelsesmidler, han så kynisk har brugt. Vi – og det gælder ikke bare Danmark, men jeg vil sige ethvert civiliseret land – har en kæmpeopgave og en kæmpeudfordring her.

Jeg har bemærket, at Socialdemokratiet i sit omtryk nu taler om kontrol – man går fra forbud til kontrol – og det tror jeg også er mere realistisk.

Hr. Niels Helveg Petersen talte om nogle internationale spilleregler, så vi virkelig får bragt den trafik af dødens købmænd ned, helst får den totalt fjernet. Der kan man jo nogle gange stille så store krav på én gang, at man slet ikke får dem opfyldt. Men det er jo en af kæmpeopgaverne i FN-sammenhæng og også i EF-sammenhæng.

Jeg havde tænkt på præcis det samme som hr. Niels Helveg Petersen, nemlig topmødets konklusion, og jeg vil bede hr. Frank Jensen læse nøje igennem, hvad topmødet i Rom fastslog om våbeneksport, om nedrustning, om våbenkontrol: at det er en af de værdige opgaver for EF's sikkerhedspolitik, og at Danmark her kan have høje visioner for, hvad EF må satse på, og at vi i nordisk sammenhæng, over for Sverige, har høje visioner om kontrol og spilleregler, og at vi i FN har høje visioner om, hvad verdenssamfundet bør gøre, for at man ikke slipper ødelæggelsesmidler løs blandt dem, som ganske enkelt ikke kan administrere at få dem i hænde.

Her har vi nogle udfordringer, som vi nok slet, slet ikke har brugt energi på at løse, nemlig udformingen af den slags spilleregler, gerne i form af kontrol.

Der er ingen tvivl om, at den ideelle og rigtige løsning var, at vi havde et forbud globalt, et generelt forbud mod våbeneksport, og så kunne der være bestemte tilladelser. Hvis vi kunne forestille os en sådan løsning vedtaget i FN og der virkelig var åbenhed og vi fik dette synspunkt knaldhårdt igennem over for udviklingslande, som vi yder udviklingsbistand til, så man ikke med den ene hånd giver udviklingsbistand og så ser, hvordan de med den anden hånd bruger store dele af deres bruttonationalprodukt på at opbygge en egen våbensamling, ja, så var der visioner over det. Men disse reelle mål kan jeg ikke rigtig genlæse i det socialdemokratiske forslag, hverken i det første eller i det omtrykte.

Her taler man om hjul- og bæltedrevne køretøjer, og man taler om civile køretøjer, der er specielt ombygget til militære formål, traktorer, påhængsvogne.

En traktor har jeg været vant til at køre som dreng – den kan sikkert også bruges i en krig – men skal vi til at begynde at kontrollere traktorer, som bliver bragt fra Bombay til Dar-es-Salaam osv., så synes jeg, at det, der er de reelle problemer, er blevet til nogle traktorkontrolsystemer. For man skriver vitterlig traktorer og påhængsvogne. Ja, påhængsvogne er også mange ting. Men er det virkelig det, der er problemet: kontrol med, hvor mange traktorer der bliver ført det ene eller det andet sted hen? Så synes jeg, man på en måde slet ikke har set problemets omfang. Og det er faktisk min hovedindvending mod det socialdemokratiske forslag, at man slet ikke går til ondets rod. Man er ikke radikal nok. Man laver lidt symptombehandling, og det synes vi faktisk ikke er klogt.

Vi vil dog samtidig gerne på det stærkeste opfordre ministeren til i alle relevante sammenhænge virkelig at gå foran med at finde spilleregler og med kontrol. Der er nogle tilfælde, hvor der må være tale om spilleregler; i andre tilfælde er det kontrol. Derfor vil jeg gerne under udvalgsarbejdet stille en række konkrete spørgsmål til ministeren for at få at vide, hvad Danmark konkret har gjort, og hvad Danmark agter at gøre. Det mener jeg er vejen frem.

Dette forslag har ædle hensigter, det betvivler jeg ikke. Men jeg synes ikke, man er kommet til ondets rod.

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Det er dels hr. Kofod-Svendsens, dels hr. Niels Helveg Petersens bemærkninger, der har kaldt mig herop igen.

Jeg er enig i, at hvis det her havde været i EF-regi, så havde vi været et skridt længere i den rigtige retning. Det er det ikke. Men havde det forhindret f.eks. Saddam Hussein i at skaffe sine våben, at vi havde haft det forbud i EF-regi? Nej, det havde det ikke. Og mener man virkelig, at våbentransport udelukkes, hvis det skulle lykkes f.eks. at få det vedtaget i FN-regi?

Hvordan har man overhovedet tænkt sig, at man skulle udføre den kontrol, der skal være? Og hvad med de lande, som ikke er med i FN? Hvad gør man så ved dem? Der vil altid være

[Tom Behnke]

en mulighed for, at våben bliver transporteret, ligegyldigt hvordan vi lovgiver om det.

Som jeg var inde på i mit første indlæg: Prøv bare at se på Danmark, hvor vi har så restriktive bestemmelser på våbenområdet. Alligevel kan enhver med de rette penge i hånden hos den rette person købe nøjagtig, hvad man har lyst til inden for våben. Hvordan har man tænkt sig at det skulle kunne lade sig gøre på verdensplan, det her?

(Kort bemærkning).

Kofod-Svendsen (KRF):

Jeg kom ikke med et færdigt forslag. Jeg påpegede bare, hvor man skulle begynde at se på problemerne. Konkret med hensyn til Saddam Hussein: Hvem var det, der udstyrede ham med de raketter eller hjalp ham med at forbedre de raketter, så de kunne nå Israel? Det var Tyskland. Hvor meget har Frankrig ikke tjent på at levere våben til Saddam Hussein? To ledende EF-lande! Jeg ved godt, at Sovjet også har været med. Jeg nævnte også FN, hvor de allerfleste lande er med.

Jeg har ikke med det, jeg har sagt, givet udtryk for, at vi helt kunne fjerne, at diktatorer kom i besiddelse af våben, som de brugte til at dræbe, som vi f.eks. ser nu over for kurderne. Men jeg tror, man i allerhøjeste grad kunne mindske den frygtelige risiko, sådan som vi har set det i forbindelse med Saddam Hussein – for at tage det som et konkret eksempel.

Det, at vi står over for denne kæmpeudfordring, hvor vi ikke totalt kan hindre misbrug, betyder da ikke, at vi skal sætte kikkerten for det blinde øje og sige: Okay, vi accepterer bare, at dødens købmænd fortsætter deres sejlads og tjener penge, og så skal vi bruge ressourcer og menneskeliv for at afvæbne de diktatorer, der er blevet udrustet.

Frank Jensen (S):

Jeg skal indledningsvis takke de mange ordførere, der har givet deres tilslutning til lovforslaget, og det er jo de fleste ordførere, der har haft ordet i dag, der har givet deres tilslutning til intentionerne bag lovforslaget, inklusive justitsministeren, sådan forstod jeg i hvert fald justitsministerens tale.

Men hvis jeg skal forstå på ministerens hovedrysten, at det ikke var den opfattelse, man skulle få ud fra ministerens tale, så hører vi det

da gerne i anden runde, selv om vi ikke skal trække denne debat længere ud end højst nødvendigt. Det er jeg indstillet på som forslagsstiller.

Man kan spørge med rette: Hvorfor skal vi nu have dette lovforslag fjerde gang på Folketingets bord? Der har været et par beslutningsforslag, og der har været to lovforslag, der er gået forud for det lovforslag, vi behandler i dag. Det har de fleste ordførere haft forståelse for, og det er jeg da glad for, for det er nemlig med baggrund i den internationale situation, ikke mindst den nu afsluttede krig i Golfen. Ja, man kunne da håbe, at den var afsluttet, selv om der stadig væk er en lang række uløste problemer i Irak, ikke mindst for kurderne.

Men i hvert fald har situationen i Mellemøsten med al tydelighed vist, at verdenssamfundet har brug for, at vi får større kontrol med våbenleverancer og dermed også med våbentransporter til diktatorer og regimer i verden, som vi ikke ønsker skal være i den situation, at det bliver nødvendigt for verdenssamfundet senere at komme og afvæbne dem, som også hr. Niels Helveg Petersen var inde på.

Justitsministeren var inde på en lang række af de forbehold over for selve lovkonstruktionen, som også tidligere justitsministre har været. Justitsministeren sagde, at der, selv ved vedtagelse af lovforslaget i den nuværende form, ville være rigelig kapacitet tonnagemæssigt til at klare våbenleverancerne, og derfor – kunne man så udlede af justitsministerens tale – kunne de danske redere lige så godt få en økonomisk gevinst ud af det også. Sådan håber jeg ikke det skulle forstås; jeg håber, at justitsministeren er enig med os i, at intentionerne bag dette er, at vi skal have kontrol med og også have forbud mod leverancer af våben til krigsførende lande og diktatorer, hvis anvendelse af disse våben vi ikke har mulighed for at have til lid til.

Ministeren var inde på, at danske redere ville lide økonomiske tab ved gennemførelse af lovforslaget, og at en lang række af de ansatte inden for de maritime erhverv ville blive arbejdsløse ved gennemførelsen af lovforslaget, fordi 95 pct. af Danmarks beskæftigelse inden for rederibranchen er placeret på transporter mellem tredjelande, hvorfor man ikke kunne drage en parallel til Tyskland.

[Frank Jensen]

Jeg vil sige det sådan, at selv om disse tal skulle være rigtige – og det har jeg ikke grund til at betvivle – mener jeg ikke, at det er et argument, som kan anvendes i forhold til, at vi må have kontrol med, om disse transportere indeholder våben til krigsførende lande og våben til regimer, til diktatorer, som vi ikke ønsker at levere våben til. Det er ikke et sagligt argument, som jeg mener er den nuværende justitsminister værdigt. Justitsministeren har jo også en fortid i et andet ministerium, som har det sikkerhedspolitiske tæt inde på livet.

Ministeren var også inde på, at rederne kan få problemer, når de står over for en konkret transport i et tredjeland og skal vurdere, hvorvidt der er tale om overtrædelser af loven eller ej. Der ligger det i lovforslaget, at Justitsministeriet i samarbejde med Udenrigsministeriet udarbejder lister over, hvilke lande der er direkte forbud mod at transportere til. Det har vi allerede i dag. Vi har en embargo over for Sydafrika, og vi har også i en lang periode haft en embargo over for Irak i forbindelse med krigen i Mellemøsten. På den måde mener jeg ikke rederne skulle være i tvivl. Når de står over for en konkret leverance og det fremgår af transportdokumenterne, at der her er tale om våbentransport, er der ingen problemer i at vurdere, hvorvidt det er tilladt eller ej, så jeg finder heller ikke, det er et argument for at afvise det fremsatte lovforslag.

Jeg vil gerne kvittere for de anstrengelser, som vi kan forstå justitsministeren har udvist i forbindelse med FN's 8. kriminalpolitiske kongres. Det vil jeg gerne kvittere for. Jeg kunne så ønske mig, at vi også havde fået at vide, hvad de svarede på den såkaldte kriminalpolitiske kongres. Var der interesse fra FN's side for at gå i gang med dette arbejde? Kunne vi få en indledende kvittering for, at justitsministeren har taget de mange debatter, vi har haft i det danske Folketing, med til FN's kriminalpolitiske kongres?

Vi er meget enige i det, som flere ordførere har været inde på, at man kun kan komme til ondets rod, som hr. Kofod-Svendsen betegede det, i internationalt samarbejde. Men mange gange er det nødvendigt for at fremme en international politisk proces, at der er nogle lande, der går forrest. Det har tyskerne gjort, måske i starten nødtvungent, for det var i perioden efter anden verdenskrig, at de blev tvunget til at have

en lovgivning om, at de ikke måtte transportere våben mellem tredjelande. Tyskerne har på eget politisk initiativ øget deres restriktioner vedrørende tyske rederiers transportere med våben, og det, vi nu ønsker fra Socialdemokratiets side – i samarbejde med SF – er, at vi får en lignende lovgivning på dette område.

Der er blevet talt om, hvorvidt dette overhovedet er administrerbart. Jeg mener, at tyskerne har bevist, at det er det. Vi vil gerne støtte alle former for initiativer fra den nuværende regering, både i FN og i Europarådet, til at få sat fokus på våbentransporter. Justitsministeren vil også vide, at ordføreren for forslagsstillerne – det var oprindeligt hr. Ole Espersen – har gjort et kæmpearbejde på disse områder i Europarådet og i de andre internationale fora, hvor Socialdemokratiet er repræsenteret med parlamentarikere. Socialdemokratiet er villig til at fortsætte dette arbejde. Vi mener, det er på tide, at vi fra dansk side tager skridt i den retning, som tyskerne allerede har gjort, og at vi også opfordrer andre lande til det.

Hr. Helge Adam Møller var i sin tale inde på en lang række af de samme forbehold, som justitsministeren var, men det, som selvfølgelig står tilbage i erindringen fra hr. Helge Adam Møllers tale, var den megen fokuseren på de beskæftigelsesmæssige konsekvenser. Jeg håber, Det Konservative Folkeparti og regeringen vil udvise samme interesse for de beskæftigelsesmæssige forhold i relation til alle de andre initiativer, der bliver taget her i Folketinget.

Vi mener ikke, de beskæftigelsesmæssige forhold må afholde os fra at hindre, at vi opbygger store nye militære magthavere som Saddam Hussein i Irak. Vi skal ikke i Danmark bryste os af, at det har givet beskæftigelse i den vestlige verden, at vi er kommet i en situation, hvor det var nødvendigt for det internationale samfund at afvæbne Saddam Hussein. Men hvis man kunne få Det Konservative Folkeparti til at udvise samme interesse for den alt for høje arbejdsløshed gennem initiativer, som ville have en direkte virkning, ville det være kærkomment.

Jeg har i øvrigt knyttet kommentarer til de af hr. Helge Adam Møller fremsatte synspunkter under mine korte bemærkninger.

Jeg kunne forstå, at det, som vi anså for naturligt, nemlig at Det Radikale Venstre ville have støttet lovforslaget, ikke længere er tilfældet.

[Frank Jensen]

Det undrer mig, for hvis man ser på forhandlingerne helt tilbage fra den 12. november 1987, og jeg citerer fra Folketingets forhandlinger 1987-88, I. samling, sp. 1822, hvor Det Radikale Venstres ordfører, Bernhard Baunsgaard, sagde:

»Jeg er tilhænger af, at vi gennemfører lovgivningen og gennemfører den hurtigt, og at der skal gøres et grundigt arbejde, så loven bliver skærpet.«

Det Radikale Venstre mente, at den lov, vi nu behandler i dag, var for blød, den skulle skærpes, men var enig i, at vi skulle have en lovgivning på området. Det Radikale Venstre var også med til at fostre, at vi fik lovforslaget på Folketingets bord gennem det beslutningsforslag, Socialdemokratiet fremsatte også i 1987, og som førte til, at den daværende regerings justitsminister fremsatte et lovforslag i efteråret 1987. Vi er selvfølgelig kedede af, at Det Radikale Venstre har skiftet holdning til spørgsmålet, men det er der ingen grund til at polemisere yderligere over.

Jeg vil gerne sige til hr. Niels Helveg Petersen, at selv om det er rigtigt, at et angreb er bedre end et forsvar – sådan opfattede jeg det, hr. Niels Helveg Petersen sagde, da han blev nødt til at inddrage forberedelserne til regeringskonferencen om den politiske union i afvisningen af Socialdemokratiets lovforslag – så opfattede jeg det klart som et forsøg på at aflede opmærksomheden fra, at der rent faktisk er tale om et holdningsskift i Det Radikale Venstre. Det kan vi beklage, vi kan ikke ændre på det, men bare konstatere, at der rent faktisk er tale om en virkelig stor ændring, en substansændring, i Det Radikale Venstres holdning til selve lovgivningsspørgsmålet på dette område.

Hr. Kofod-Svendsen så nogle problemer i forbindelse med opremsningen af våbentyper. I dag er det sådan, at Justitsministeriet administrerer denne ordning, når det drejer sig eksport fra dansk side af varer, der kan betegnes som våben eller bruges i forbindelse med våben, så det kan jeg ikke se skulle være noget problem.

Jeg ser frem til et godt udvalgsarbejde og håber, vi kan få nogle af de misforståelser, der har været undervejs i debatten, ryddet af vejen, således at vi ved tredjebehandlingen kan få taget et væsentligt og godt skridt i retning af at få afvæbnet fremtidens diktatorer i verden.

Justitsministeren (Engell):

Jeg skal ikke gøre så mange bemærkninger her i anden omgang. Jeg vil gerne stille et par spørgsmål til den socialdemokratiske ordfører og ordfører for forslagsstillerne.

Hr. Frank Jensen var i en af de korte bemærkninger, var det vist, inde på, at efter hans opfattelse ville en gennemførelse af det foreliggende lovforslag ikke koste særlig mange arbejdspladser, fordi det var få danske skibe, der transporterede våben. Jeg vil gerne spørge hr. Frank Jensen, om det er et synspunkt, man har drøftet med fagbevægelsen, med de organisationer, som har en direkte interesse. Jeg kunne forestille mig, med det nære samarbejde, der er imellem Socialdemokratiet og fagbevægelsen, at man formentlig har haft forslaget til høring i LO og en række af de berørte fagforbund, og det kunne være interessant for Folketinget at få at vide, hvilke reaktioner der var kommet, herunder også om de beskæftigelsesmæssige aspekter i forhold til handelsflåden som helhed og altså ikke kun de få skibe og de få transportere, der sejler med våben. Det kunne være interessant at få at vide. Det er også en af de ting, der kan afklares under udvalgsarbejdet, men jeg er sikker på, at det er noget, man har drøftet, inden lovforslaget blev fremsat. Det er måske også derfor, forslaget er kommet på et så relativt sent tidspunkt under samlingen.

Så vil jeg gerne spørge hr. Frank Jensen: Mener hr. Frank Jensen virkelig, at en gennemførelse af dette lovforslag ikke ville berøre de civile transportere? Sådan måtte jeg tolke det tidligere indlæg. Hr. Helge Adam Møller har jo fuldstændig ret i sin beskrivelse af, hvordan den danske handelsflåde opererer, nemlig at en stor del af flådens enheder sejler imellem tredjelands og kun sjældent – måske aldrig – anløber danske havne – og måske oven i købet sejler på faste ruter, på bestemte tidspunkter, på bestemte ugedage. Og det forhold, at et sådant rederi skulle igennem en særlig godkendelsesprocedure, ville – efter min og efter regeringens opfattelse – betyde en væsentlig risiko for, at man også led tab på de civile laster. Derfor vil jeg spørge: Vil hr. Frank Jensen benægte, at dette er noget, der vil ramme hele den civile transport, og formentlig også ramme den hårdt?

Jeg synes, det er vigtigt, at vi drøfter to ting i forbindelse med behandlingen af dette lovforslag.

[Justitsministeren]

slag. For det første det, alle har været inde på, de overordnede intentioner, som vi er enige om, og dér vil jeg selvfølgelig understrege det, jeg sagde i første omgang, og for det andet også de konkrete konsekvenser, en gennemførelse af forslaget vil have her i landet. Vi taler jo alt andet lige om et erhverv, som alene i udenrigsskibsfarten beskæftiger mellem 11.000 og 12.000 mennesker på 500-600 skibe, og hvor vi årligt har en valutaindtjening på ca. 25 mia. kr. Så det er meget store penge, og det er meget store beskæftigelsesmæssige konsekvenser, Socialdemokratiet bringer ind i debatten. Derfor følger jeg mig også sikker på, at man selvfølgelig må have gjort sig overvejelser sammen med fagbevægelsen, inden man har fremsat dette lovforslag.

Fru Pernille Frahm gentog det, vi så mange gange har hørt fra skiftende ordførere fra SF. Fru Pernille Frahm kom også med en bemærkning om, at verden forandrer sig. Det må man sige! Det er få dage siden, at SF's forsvarspolitiske ordfører foreslog, at der skulle sendes Stingermissiler fra Danmark – nu har vi ganske vist ingen Stingermissiler – men at vi skulle bistå med våbeneksport til kurderne. Så man må sige, at verden forandrer sig, også SF's verden, for hvem skulle dog fragte disse missiler ned til kurderne? Det ved jeg ikke. Også det svar blæser i vinden.

Hr. Niels Helveg Petersen havde nogle betragtninger og synspunkter, som jeg helt og fuldt kan dele. Jeg nævnte i mit første indlæg de anstrengelser, som vi udfolder i det internationale samarbejde. Også hr. Kofod-Svendsen var inde på det og havde den mening, at vi fra regeringens side bør have et højt ambitionsniveau både i FN og EF; vi skal gå foran, og det er jeg ganske enig i, og jeg vil meget gerne i det videre udvalgsarbejde uddybe, på hvilke områder og i hvilke fora vi fra dansk side har bragt – og har mulighed for at bringe – disse spørgsmål frem; det vil jeg gerne bidrage med en kortlægning af.

Hr. Frank Jensen nævnte den 8. kriminalpolitiske konference i FN, som jeg deltog i kort tid efter, at vi havde haft debatten her i Folketinget. Det var en stor konference, som omhandlede mange rets- og kriminalpolitiske temaer, og jeg valgte i det danske indlæg under konferencen også at fokusere på dette spørgsmål. Der var ikke andre, der tog temaet op, men her lagde vi altså ud med nogle danske synspunkter,

som jeg følte var i overensstemmelse med de intentioner, som på det tidspunkt var kommet til udtryk fra alle Folketingets partier: at vi må rejse sagen i de relevante fora, og det var præcis det, der skete i denne sammenhæng.

Men det er rigtigt, som hr. Niels Helveg Petersen var inde på i sit indlæg, at skal dette have virkelig gennemslagskraft, må det vel først og fremmest være i kredsen af de lande, som vi står nærmest, altså de europæiske lande, at noget kan ske, og derefter i den større sammenhæng, altså i FN.

Jeg er tilfreds med forløbet af førstebehandlingen af dette forslag. Jeg får lejlighed til at komme med en række uddybende besvarelser under udvalgsbehandlingen, og det vil jeg gerne bidrage med.

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg vil gerne gøre den bemærkning, at jeg med god samvittighed og uden problemer ville stemme for forslag, som betød noget for beskæftigelsen på danske skibe, hvis det hjalp noget. Problemstillingen er jo netop, at et indgreb mod våbentransporter på danske skibe ikke vil hjælpe på selve grundproblemet: transport af våben. Men hvis det forholdt sig anderledes, var det jo en anden diskussion.

Jeg synes i øvrigt i forbindelse med Mellemøsten, at det er en trøst – måske en af de få trøsterige ting, der er sket i forbindelse med krisen i Mellemøsten – at nogle af leverandørlandene, ikke mindst Frankrig, men jeg mener også at vide Tjekkoslaviet, har tabt meget store penge på deres leverancer af våben. Og måske kan det hjælpe lidt i fremtiden, hvis leverandørerne ved, at de taber penge. Det er nu som regel nok staterne, der gør det via systemer med eksportkredit, og ikke så meget firmaerne, men det kunne da være, at staterne blev mere tilbageholdende.

Når jeg rejser spørgsmålet om EF og EF's holdning til våbeneksport og spilleregler herfor, er det, fordi dette er virkelig relevant. Nogle af de store eksportører til Mellemøsten er Frankrig, det er også Storbritannien, og det er også Forbundsrepublikken Tyskland. Hr. Frank Jensen fremhævede Vesttyskland i denne diskussion, men sandheden er jo, at Forbundsrepublikken Tyskland har leveret noget af det mest giftige – i egentligste forstand giftige – udstyr, der er leveret til Mellemøsten. Og det

[Niels Helveg Petersen]

er en om end ikke ny så i hvert fald meget vigtig dimension i eksporten af våben, at de våben, der er de farligste og de vigtigste for moderne krigsførelse, og som eksporteres som elektronik eller kemi, just er dem, som er sværest at finde, hvorimod det, der eksporteres under navnet dynamit og krudt og kugler, og som nogle af de mindre danske fartøjer måske beskæftiger sig med, er det nemmeste at finde. Men det er ikke altid det, der er mest skadeligt, hverken politisk eller militært.

Hr. Frank Jensen sagde, at angreb var bedre end forsvar – det ved jeg ikke, jeg vil hellere have et dansk forsvar end et dansk angreb, men det er nu en strid om ord.

Hr. Frank Jensen sprang helt elegant over andre citater fra radikale ordførere i perioden fra 1987 og frem til nu, hvor andre radikale ordførere også har fremhævet, at når vi ikke kunne støtte skiftende forslag, var det, fordi de var et slag i luften og ikke ville få de reelle virkninger i praksis, som man gerne ville have.

Frank Jensen (S):

Jeg beklager, at justitsministeren nærmest giver udtryk for ikke at have forstået indholdet i lovforslaget. Når justitsministeren kan sige, at det pågældende forslag fra hr. Pelle Voigt – som jeg skal afstå fra at kommentere yderligere – ikke kunne lade sig realisere på grund af lovgivningen, viser justitsministeren, at justitsministeren i hvert fald ikke har læst § 1, stk. 3, hvoraf det fremgår, at den form for transport af våben fra Danmark sagtens kunne lade sig gennemføre, hvis det var politisk ønskeligt at udstyre det pågældende område med Stingermissiler.

Kunne vi ikke bare få den saglighed ind i debatten, at vi holdt debatten på det område, som lovforslaget har effekt på? Dette lovforslag er ikke et forsøg på at stoppe legale våbentransporter; det er et forsøg på at undgå, at danske sømænd skal sidde i fængsler rundt omkring i verden, fordi de har gennemført illegale våbentransporter. Det må justitsministeren da vide; justitsministeren må en gang imellem være blevet kontaktet af udenlandske nationer, der fortæller, at de har danske søfolk siddende. Under den seneste debat havde vi danske søfolk siddende i italienske fængsler på grund af illegale transporter. Dette lovforslag er et forsøg på at undgå, at danske søfolk skal lade sig kriminali-

sere ved at sejle med våben til diktatorer i verden, og det var da rart, hvis landets justitsminister ville være med til at bidrage til, at den slags forhold kunne undgås i fremtiden.

Jeg skal endvidere sige til justitsministeren, at den socialdemokratiske folketingsgruppe ikke sender sine lovforslag til godkendelse hverken i LO eller i andre fagforbund. Jeg ved ikke, om man i Det Konservative Folkeparti har sådanne godkendelsesprocedurer uden for huset her.

Dette lovforslag har i øvrigt været fremsat af Socialdemokratiet indtil flere gange, så der har været rig lejlighed for LO til at protestere, hvis man fandt, at det ikke var i overensstemmelse med Landsorganisationens politiske holdninger. Det skal jeg ikke kommentere yderligere, justitsministeren kan jo selv undersøge forholdene.

Til hr. Niels Helveg Petersen vil jeg sige, at jeg mener at have forstået de tidligere ordførere for Det Radikale Venstre rimelig korrekt. Det er korrekt at beskrive det sådan, hr. Niels Helveg Petersen, at Det Radikale Venstre var med til at fremme, at vi fik et lovforslag på Folketingets bord, ved at tilslutte sig det socialdemokratiske beslutningsforslag i 1987. Det Radikale Venstre indstillede beslutningsforslaget til uændret vedtagelse sammen med Socialdemokratiet. Derudover har hr. Bernhard Baunsgaard ved behandlingen den 12. november 1987 givet udtryk for, og jeg citerer fra Folketingets forhandlinger 1987-88, 1. samling, sp. 1821:

»Vi er parat til at støtte lovforslaget, men der må en grundig og gerne hurtig behandling til i udvalget. Når der skal en grundig behandling til i udvalget, er det, fordi vi ikke finder, at dette lovforslag er tilfredsstillende...«

Og senere i samme indlæg:

»...der skal gøres et grundigt arbejde, så loven bliver skærpet.«

Altså, Det Radikale Venstre har også ved den lejlighed givet udtryk for støtte til lovforslaget.

Ved den seneste behandling den 15. marts 1989 sagde fru Kirsten Lee fra Det Radikale Venstre, at det var på baggrund af den parlamentariske situation, at Det Radikale Venstre ikke kunne stemme for lovforslaget. Det blev senere udpenslet med, at det var på baggrund af, at Det Radikale Venstre var i regeringssamarbejde med Det Konservative Folkeparti og

[Frank Jensen]

Venstre. Denne parlamentariske situation er ikke længere gældende, og derfor burde Det Radikale Venstre nu have mulighed for at gå ind i et udvalgsarbejde, hvor vi tog et initiativ.

Jeg er enig med hr. Niels Helveg Petersen i, at loven måske kan skrues anderledes sammen, så vi kan få løst nogle af de problemer, der her er rejst, og sætte mere gang i de internationale processer, hvilket vi gerne bidrager til fra Socialdemokratiets side. Men jeg erkender, at en lov på dette område – og det er også til hr. Kofod-Svendsen – er meget et opråb om moral, det, at Folketinget tilkendegiver over for rederne, at vi ikke ønsker disse transportere. Vi kan ikke undgå dem, det erkender jeg, der vil være situationer, hvor redere kommer til at transportere våben, fordi containerne er lastet med ting, der kan anvendes til fremstilling af våben, eller direkte med våben, hvor det af dokumenterne fremgår, at der er tale om en helt anden last. Det kan ikke undgås, men med dette lovforslag sikrer vi, at vi i fremtiden undgår en lang række tilfælde af transportere med våben, som ikke er ønskelige.

Justitsministeren var inde på det beskæftigelsesmæssige igen i sit andet indlæg. Jeg har ikke sagt, at dette ikke vil have nogle beskæftigelsesmæssige konsekvenser. Jeg tror ikke, de er så omfattende, som ordføreren fra Det Konservative Folkeparti var inde på, hvor der var tale om nærmest i titusindvis af folk, der ville blive arbejdsløse på grund af dette lovinitiativ. Jeg tror ikke, at det reelle omfang af transportere med våben mellem tredjelande er så voldsomt, at det vil få afgørende beskæftigelsesmæssige konsekvenser. Hvad angår linjefragten, er det, som jeg har været inde på, ønskeligt, at rederne har kontrol med de dokumenter, som er afgørende for deres transportere, så vi undgår, at de tager våben med til tredjelande.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Hr. Frank Jensen sagde i forbindelse med spørgsmålet, om de faglige organisationer havde udtalt sig eller haft bemærkninger til forslaget med hensyn til, hvad det ville betyde for beskæftigelsen osv., at de jo havde haft god mulighed for at protestere, hvis de var uenige. Dermed blev der ligesom antydnet, at det har de altså ikke gjort.

Jeg vil gerne oplyse, at vi har behandlet et fuldstændig identisk lovforslag adskillige gange, og ved en af de sidste behandlinger modtog vi faktisk et meget fint brev dateret den 14. oktober 1987, hvori man opfordrede Folketinget til at opgive lovgivningen. Det var underskrevet af Dansk Skipperforening, Dansk Styrmandsforening, Dansk Skibsførerforening, Radiotelegrafisterne, Sø- og Restaurationsforeningerne og Dansk Metal, Søfart, og de gjorde netop opmærksom på, at det havde nogle meget store beskæftigelsesmæssige konsekvenser.

Så havde hr. Frank Jensen et citat af den radikale ordfører, fru Kirsten Lee, fra den 15. marts 1989. Nu har hun ikke mulighed for at svare i dag, men det var vel den mindst interessante del af indlægget, der blev citeret, for umiddelbart efter siger fru Kirsten Lee, at vedtagelse af forslaget i den nuværende form vil desværre næppe føre til et fald i hverken våbenfremstilling, våbenhandel eller våbentransport, og derefter siger fru Kirsten Lee, at forslaget, der foreligger her, ikke hjælper reelt på det problem, som udgøres af den globale handel med og transport og produktion af våben. Det havde vel været rimeligt at tage dette, som var de to nøgleafsnit i fru Kirsten Lees meget korte tale dengang, med.

Justitsministeren (Engell):

Stort set alle skibsfartens organisationer både på arbejdsgiver- og på lønmodtagersiden har den opfattelse, at en gennemførelse af dette forslag vil have vidtrækkende beskæftigelsesmæssige konsekvenser.

Hvilke oplysninger har den socialdemokratiske ordfører, siden han kan betvivle de synspunkter, som bliver fremsat af alle dem, der har med erhvervet at gøre? Hvilke oplysninger er det, hr. Frank Jensen er i besiddelse af? Er det et skøn, er det et gæt, eller hvorfra kommer oplysningerne?

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Det, jeg sagde i mit andet indlæg, var, at Socialdemokratiet ikke sender sine lovforslag til godkendelse i Landsorganisationen, og det var i anledning af ministerens kommentarer til, hvad LO's holdning var til Socialdemokratiets og SF's fremsættelse af dette lovforslag om kontrol med våbentransporter.

[Frank Jensen]

Så skal jeg sige til justitsministeren, at vi har ikke nogen beregninger på de beskæftigelsesmæssige konsekvenser af lovforslaget; det har justitsministeren vel heller ikke, justitsministeren har ikke lagt nogen undersøgelser og dokumentation frem for de beskæftigelsesmæssige konsekvenser. Det eneste, vi ved, er, at da Folketinget gennemførte embargoen over for Sydafrika, fik vi nøjagtig de samme henvendelser fra erhvervene, også fra faglige organisationer, om, at det ville medføre et beskæftigelsestab i Danmark i størrelsesordenen 10.000. Der vil altid komme sådanne henvendelser, når vi laver den slags lovgivning i Folketinget.

Det, vi kan sige, er, at det er en vurdering af, hvor stor en del af den danske tonnage der er beskæftiget med transporter mellem tredjelande. Justitsministeren har oplyst, at det er 95 pct. Ud fra det må vi så anslå, hvor stor en del der er transporter mellem tredjelande med våben. Det er min umiddelbare vurdering, at det ikke er i et omfang, så det vil medføre, at vi vil opleve en reduktion i beskæftigelsen inden for de maritime erhverv i den størrelsesorden, som blev fremført af den konservative ordfører.

Jeg mener, at begge synspunkter er påstande i debatten, men vi kan nu bruge udvalgsarbejdet til at få belyst påstandene bedre, og selvfølgelig skal de pågældende organisationer også have mulighed for at bede om foretræde for Folketingets Retsudvalg. Justitsministeren er naturligvis også velkommen til at bibringe Retsudvalget yderligere oplysninger på det beskæftigelsesmæssige område.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlemmer af Folketinget Jan Petersen (S), Jytte Andersen (S), Pernille Forchhammer (S), Jytte Hilden (S), Hans Jørgen Jensen (S), Jørn Pedersen (S), Peder Sass (S), Grete Schødt (S), Taanquist (S), Pernille Frahm (SF) og Hanne Thanning Jacobsen (SF) har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et førtidspensionsudvalg.

(Beslutningsforslag nr. B 78).

Socialministeren har meddelt mig, at hun ønsker i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 4, at give Folketinget en skriftlig

Redegørelse om det sociale udviklingsprogram.

(Redegørelse nr. R 9).

Eksemplarer vil blive omdelt, og redegørelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

Redegørelsen vil komme til forhandling onsdag den 8. maj 1990.

Skriftlig fremsættelse af forslag:

Jan Petersen (S):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig hermed at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et førtidspensionsudvalg.

(Beslutningsforslag nr. B 78).

Jeg henviser til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling, idet det er forslagsstillernes opfattelse, at et bredt flertal i Tinget vil kunne tilslutte sig forslaget.

Skriftlig redegørelse:

Redegørelse af 25/4 91 om Det Sociale Udviklingsprogram (SUM-programmet)

(Redegørelse nr. R 9).

Socialministeren (Else Winther Andersen):

Indledning

Redegørelsen er regeringens midtvejsstatus for Det Sociale Udviklingsprogram. Udviklingsprogrammet blev påbegyndt i august 1988 og afsluttes med udgangen af 1991. I løbet af